

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาคัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ต่อความรอบรู้ทางอารมณ์ของเด็กวัยอนุบาล มีลำดับขั้นตอนการวิจัยและผลโดยสรุป ดังนี้

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาคัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เพื่อส่งเสริมความรอบรู้ทางอารมณ์ของเด็กวัยอนุบาล ในด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตน และด้านความสามารถในการสื่อสารด้านอารมณ์

สมมติฐานของการวิจัย

1. หลังการทดลองใช้การจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาคัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์จะแนบความรอบรู้ทางอารมณ์ของเด็กวัยอนุบาล ในด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตน ในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติ
2. หลังการทดลองใช้การจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาคัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์จะแนบความรอบรู้ทางอารมณ์ของเด็กวัยอนุบาล ในด้านความสามารถในการสื่อสารด้านอารมณ์ ในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กอายุ 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอนุบาลชั้นปีที่ 2 จำนวน 98 คน โรงเรียนอนุบาลกุ๊กไก่
2. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นเด็กอายุ 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ในโรงเรียนอนุบาลกุ๊กไก่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 40 คน ที่ได้มาด้วยการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลาก ได้ห้องเรียน 2 ห้องจากจำนวน 3 ห้องเรียน ทำการสุ่มอย่างเจาะจง โดยคัดเลือกเด็กอายุ 4-5 ปี ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจเดียวกัน และสถานภาพทางครอบครัวที่มีพ่อแม่อยู่ด้วยกัน นำไปทดสอบความรอบรู้ทางอารมณ์ ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตน และด้านความสามารถในการสื่อสารด้านอารมณ์ แล้วนำผลที่ได้ไปจับคู่คะแนน เพื่อหา กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน และทำการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลาก เพื่อให้เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน

3. แผนการสอนที่ใช้ในการวิจัยนี้มี 2 แบบ คือ แผนการจัดประสบการณ์การแก้ไข ปัญหาขัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เพื่อส่งเสริมความรู้ทางอารมณ์ในเด็กวัยอนุบาล และแผนการจัดประสบการณ์แบบปกติ อย่างละ 40 แผน ที่นำไปทดลองใช้กับเด็กที่ไม่ใช่ตัวอย่าง ประชากร แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้คือ

4.1 แบบทดสอบการตระหนักรู้อารมณ์ของตนในเด็กวัยอนุบาล มีเนื้อหาใน การทดสอบ 2 ด้าน คือ ความสามารถในการระบุและบอกอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้ และความสามารถ ในการบอกสาเหตุของการเกิดอารมณ์ได้ เพื่อทดสอบความสามารถด้านการตระหนักรู้อารมณ์ ของตน เป็นแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องจากผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไป ทดสอบกับเด็กที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร จำนวน 10 คน และนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบไป หาค่าความเที่ยงของแบบทดสอบด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ครอนบาค ได้ค่า ความเที่ยง .88 ค่าความยากตั้งแต่ 0.4-0.6 และมีอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.4-0.6

4.2 แบบทดสอบความสามารถในการสื่อสารด้านอารมณ์ในเด็กวัยอนุบาล มีเนื้อหา ในการทดสอบ 3 ด้าน คือ ด้านความสามารถในการเป็นผู้ฟังที่ดี ด้านความสามารถในการใช้ คำพูดที่เหมาะสมตามวัย และด้านความสามารถในการแสดงออกทางสีหน้าท่าทางและน้ำเสียง เพื่อทดสอบความสามารถในการสื่อสารด้านอารมณ์ เป็นแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบ พิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องจากผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดสอบกับเด็กที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร จำนวน 10 คน และนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบไปหาค่าความเที่ยงของแบบทดสอบด้วยสูตร สัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ครอนบาค ได้ค่าความเที่ยง .85 ค่าความยากตั้งแต่ 0.4-0.6 และมีอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป

4.3 แบบบันทึกการสังเกตความรู้ทางอารมณ์ สร้างขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูล ความรู้ทางอารมณ์ของเด็กวัยอนุบาล ด้านความสามารถในการสื่อสารด้านอารมณ์ ในอารมณ์ดังต่อไปนี้ คือ อารมณ์โกรธ อารมณ์กลัว อารมณ์เศร้าและอารมณ์สนุกสนานร่าเริง แบบบันทึกการสังเกตความรู้ทางอารมณ์นี้ ผ่านการตรวจสอบพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจากนั้นนำไปทดสอบกับเด็กที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร ปรับปรุงแก้ไขแล้วจึงนำ ไปใช้กับตัวอย่างประชากร

5. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

5.1 นำแบบทดสอบการตระหนักรู้อารมณ์ของตนในเด็กวัยอนุบาล และแบบทดสอบ ความสามารถในการสื่อสารด้านอารมณ์ในเด็กวัยอนุบาล ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการทดลองเพื่อคัดเลือกกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน

5.2 นำแผนการสอนความรอบรู้ทางอารมณ์ทั้ง 2 แบบ ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง และสังเกตพฤติกรรมด้วยแบบบันทึกการสังเกตความรอบรู้ทางอารมณ์ ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 ครั้ง กิจกรรมละ 30 นาที ช่วงเวลา 09.00 -09.30 น. และ 10.00-10.30 น. สลับกันทั้งสองกลุ่ม

5.3 นำแบบทดสอบการตระหนักรู้อารมณ์ของตนในเด็กวัยอนุบาลและแบบทดสอบความสามารถในการสื่อสารด้านอารมณ์ในเด็กวัยอนุบาล ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม หลังการทดลอง นำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล

6. นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการทดสอบค่า t (t-test) และใช้ผลที่ได้จากการสังเกตมาประกอบการอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. คะแนนความรอบรู้ทางอารมณ์ของเด็กวัยอนุบาลในด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตน ในกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยการจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาขัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนโดยการจัดประสบการณ์แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ข้อ 1 ที่ว่า หลังการทดลองใช้การจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาขัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ คะแนนความรอบรู้ทางอารมณ์ของเด็กวัยอนุบาล ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติ

2. คะแนนความรอบรู้ทางอารมณ์ของเด็กวัยอนุบาลในด้านความสามารถในการสื่อสารด้านอารมณ์ ในกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยการจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาขัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนโดยการจัดประสบการณ์แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ข้อ 2 ที่ว่า หลังการทดลองใช้การจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาขัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ คะแนนความรอบรู้ทางอารมณ์ของเด็กวัยอนุบาล ในด้านความสามารถในการสื่อสารด้านอารมณ์ในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติ

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเพื่อศึกษาผลของการจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาขัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อส่งเสริมความรอบรู้ทางอารมณ์ของเด็กวัยอนุบาล ในด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนและด้านความสามารถในการสื่อสารด้านอารมณ์ หลังการทดลองสอนผู้วิจัยได้

ทดสอบความรอบรู้ทางอารมณ์ ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนโดยใช้แบบทดสอบ การตระหนักรู้อารมณ์ของตนในเด็กวัยอนุบาล และด้านความสามารถในการสื่อสารด้านอารมณ์ โดยใช้แบบทดสอบความสามารถในการสื่อสารด้านอารมณ์ในเด็กวัยอนุบาลกับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยพบว่า การจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาคัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ สามารถส่งเสริมความรอบรู้ทางอารมณ์ของเด็กวัยอนุบาล ในด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนและด้านความสามารถในการสื่อสารด้านอารมณ์ให้พัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งสามารถอธิบายถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาคัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ สามารถส่งเสริมความรอบรู้ทางอารมณ์ของเด็กวัยอนุบาล ในด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนและด้านความสามารถในการสื่อสารด้านอารมณ์ บรรลุวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. การสอนโดยใช้แผนการจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาคัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เพื่อส่งเสริมความรอบรู้ทางอารมณ์ของเด็กวัยอนุบาล

ลักษณะของแผนการจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาคัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เพื่อส่งเสริมความรอบรู้ทางอารมณ์ เป็นการดำเนินการสอนที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการสำรวจและการปฏิบัติจริง เปิดโอกาสให้เด็กได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางอารมณ์ของตนกับผู้อื่น ฝึกการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล เน้นให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคัดแย้งทางอารมณ์ต่างๆ เพื่อให้เด็กได้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการตระหนักรู้อารมณ์ของตนและแสดงออกถึงความสามารถในการสื่อสารด้านอารมณ์ระหว่างบุคคล ในทิศทางที่เหมาะสม ตลอดจนสามารถสร้างและปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกันภายในกลุ่มได้ สามารถตัดสินใจด้วยตนเอง เข้าใจการลงมติและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขภายใต้บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างครูกับเด็ก และเด็กกับเพื่อน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ และสอดคล้องกับทัศนะของ Piaget ซึ่งกล่าวว่า ความสำคัญในกระบวนการที่จะทำให้เด็กเข้าใจตนเอง และเข้าใจความรู้สึกของบุคคลอื่น คือ การที่ครูพยายามเตรียมการและจัดการเรียนรู้ให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยความหมาย ได้ทำงานร่วมกับเพื่อน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้สร้างความสัมพันธ์แบบร่วมมือทางสังคม (DeVries and Zan,1994) และเด็กในฐานะผู้ลงมือปฏิบัติจริง ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เด็กจะพยายามสร้างและเชื่อมโยงความหมายของสิ่งต่างๆ ที่ตนประสบพบเห็นในชีวิตประจำวันโดยผ่านการเล่น การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลรอบข้าง และการพัฒนาความคิดของตน (Waite-Stupiansky,1997)

การดำเนินการสอนของแผนการจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาขัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ มีลำดับขั้นของการดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

ขั้นนำ เป็นขั้นที่ครูต้องสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ให้เป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมจริยธรรมทางสังคม มีการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมไปถึงการให้ความเคารพซึ่งกันและกัน เสริมสร้างบรรยากาศของการให้ความร่วมมือ ซึ่งอุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2544) ได้กล่าวว่า การให้ความร่วมมือ (cooperation) หมายถึง การประสานความรู้สึกและทักษะของตนเองเข้ากับความรู้สึกและทักษะของผู้อื่น แรงผลักดันทำให้เกิดการคำนึงถึงผู้อื่นและการมองกลับมายังตนเองเช่นนี้ มีจุดเริ่มต้นจากความมีเอื้อโยต่อกัน อีกทั้งความไว้วางใจจะหว่างกัน ซึ่งจะขยายตัวเป็นความรู้สึกเห็นอกเห็นใจและรับรู้เจตนาของผู้อื่น ครูตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ชอบการให้ความร่วมมือมากกว่าการยอมเชื่อฟัง รูปแบบที่ใช้จะเป็นไปในลักษณะของการขอให้ทำมากกว่าการบอกให้ทำ ใช้วิธีเสนอแนะมากกว่าเรียกร้อง และชักจูงมากกว่าบังคับควบคุม

สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน คือ ความรับผิดชอบ ที่ทุกคนในชั้นเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ครูเป็นผู้ชักชวนให้เด็กร่วมกันวางกฎและร่วมตัดสินใจ ซึ่งเป็นวิธีที่ครูสามารถลดการเ้ากฎบังคับจากภายนอกและส่งเสริมให้เกิดการเข้าใจกฎเกณฑ์ด้วยตนเอง เด็กได้รับกำลังใจจากครูให้อภิปรายถึงเหตุผลที่พวกเขาเสนอแนะกฎเหล่านั้น ครูยอมรับความคิดเห็นและคำพูดของเด็ก และช่วยจัดให้เข้ารูปเข้ารอย ปลุกฝังทัศนคติว่าเราสามารถเปลี่ยนกฎเกณฑ์นั้นได้ และเน้นว่าครูก็เป็นคนหนึ่งที่ต้องปฏิบัติตามกฎเหล่านั้น เด็กสามารถเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในเรื่องอื่นนอกเหนือไปจากกฎ เช่น เรื่องของการจัดรูปแบบของที่นั่งเรียนในเวลาทำงานกลุ่ม การทำกิจกรรมหน้าชั้นเรียน และการดูวิดีโอทัศนียภาพ โดยที่ผู้วิจัยพยายามใช้ความระมัดระวังในการเลือกโอกาสของการตัดสินใจ ซึ่งต้องไม่ซับซ้อนยากเกินกว่าเด็กจะเข้าใจและเข้ามามีส่วนร่วมได้

ขั้นสอน ประกอบด้วย ลำดับขั้นของการดำเนินการสอนที่ต่อเนื่องกัน 5 ลำดับขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเรียนรู้การแสดงออกทางด้านอารมณ์ทั้งทางสีหน้า ท่าทาง น้ำเสียงจากการเลียนแบบบุคคล ในเหตุการณ์ต่างๆที่เคยพบ และจากแผ่นภาพหรือวิดีโอทัศนียภาพเกี่ยวกับการแสดงอารมณ์ต่างๆ

การจัดการเรียนการสอนในลำดับขั้นนี้ ผู้วิจัยทำความเข้าใจกับเด็กวัยอนุบาลในกลุ่มทดลอง ด้วยกิจกรรม “อะไรอยู่ในถุง” โดยผู้วิจัยได้นำเอาสิ่งของที่มาจากวัสดุต่างๆกัน

ซึ่งอยู่ในห้องเรียนของเด็กใส่ไว้ในถุง และให้ตัวแทนออกมาใช้มือสัมผัสและอธิบายลักษณะของ สิ่งที่อยู่ในถุงให้เพื่อนฟัง แล้วให้เด็กช่วยกันหาคำตอบ ในการทำกิจกรรมนี้เด็กๆชอบมากเพราะ ต้องคอยมองสิ่งที่อยู่รอบตัว พร้อมกับนึกย้อนกลับไปที่ประสบการณ์เดิมของตน แล้วจึงบอก คำตอบนั้นออกมา ส่วนเด็กที่เป็นตัวแทนออกมาคลำสิ่งของที่อยู่ในถุง ต้องนึกย้อนไปถึงประสบการณ์ของตนว่าพื้นผิวสิ่งของแบบนี้เรียกว่า “ผ้า เหล็ก หรือไม้” แล้วเรียบเรียงคำพูดอธิบาย ให้เพื่อนฟัง กิจกรรมนี้จะช่วยพัฒนาประสาทสัมผัสและความรู้สึกของเด็ก รวมทั้งฝึกความคิด จินตนาการของตนแล้วนำมารวมกับประสบการณ์เดิมจึงจะได้คำตอบ จากนั้นผู้วิจัยจึงได้สอบถามประสบการณ์เดิมของเด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลองเกี่ยวกับการแสดงอารมณ์โกรธ กลัว เศร้า และสนุกสนานร่าเริง โดยใช้คำถาม “เด็กๆคิดว่า ถ้าเรารู้สึก.... เด็กๆจะแสดงอารมณ์...ได้อย่างไร” ซึ่งได้คำตอบที่ไม่ค่อยหลากหลายนัก เช่น ในสถานการณ์เกี่ยวกับการสอนเกี่ยวกับอารมณ์โกรธ มีลักษณะดังนี้

ผู้วิจัย : “เด็กๆคิดว่า ถ้าเรารู้สึกโกรธ เด็กๆจะแสดงอารมณ์โกรธได้อย่างไร”

มัลลค์ : “ทำหน้าบึ้งคะ” (ปล้ม : “ปล้มโกรธ ปล้มก็ทำหน้าบึ้งด้วย”)

นิน่า : “เดินไป เดินมา” (จากนั้นมีเด็กอีกหลายคนที่ตอบเหมือนกัน คือ เดินเฉย

เดินไปมา)

เมื่อถามคำถามเด็กไปแล้ว ผู้วิจัยได้นำสื่อการสอน ที่เป็นรูปภาพหรือวิดีโอที่ขึ้นซึ่ง เกี่ยวข้องกับการแสดงสีหน้าท่าทาง น้ำเสียง ในอารมณ์ต่างๆ ดังนี้คือ อารมณ์โกรธ กลัว เศร้า และสนุกสนานร่าเริง ให้เด็กในกลุ่มทดลองได้ดู หลังจากนั้นใช้คำถาม “จากภาพที่ครูให้เด็กๆดู เกิดอะไรขึ้นบ้าง” และใช้คำถาม “คนในภาพนี้รู้สึกอย่างไร แสดงสีหน้าอย่างไร” จากนั้นจึงเลือก ตัวแทนออกมาแสดงท่าทางตามภาพที่เห็น ในการเลือกตัวแทนนี้ประสบปัญหามาก เพราะเด็ก ทุกคนต่างก็อยากออกมา ดังนั้นเด็กและผู้วิจัยจึงตกลงร่วมกันว่า จะใช้วิธีการจับฉลาก โดยผู้วิจัย ได้เตรียมไม้ไอศกรีมที่เขียนชื่อของเด็กไว้ที่ปลายไม้ แล้วผู้วิจัยจะเป็นผู้จับฉลากเลือกตัวแทน ให้ออกมาหน้าชั้นเรียน เพื่อแสดงท่าทางตามภาพที่เห็น รวมไปถึงการตอบคำถามต่างๆด้วย ซึ่งคำตอบที่ได้มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น และเด็กตั้งใจดูภาพที่ผู้วิจัยนำมาพร้อมทั้งตอบ คำถามได้ดีขึ้น เช่น

ภูริ : “มีเด็กผู้ชายหน้าบึ้งกำลังโยนกระดาษใส่เด็กผู้ชายอีกคน”

ต้อง : “เด็กผู้ชายกำลังโกรธ โยนขยะเต็มพื้นเลย”

ผู้วิจัย : “ต้องรู้ได้อย่างไรว่าเด็กผู้ชายกำลังโกรธ”

ต้อง : “ก็เค้าโยนกระดาษใส่เพื่อน แล้วเค้าก็ทำคิ้วแบบนี้ ปากแบบนี้” (พูดพร้อมกับ

ทำคิ้วขมวด และแหม้มปาก)

ผู้วิจัย : “แสดงว่า เมื่อเราโกรธ บางคนจะขว้างสิ่งของ บางคนจะทำคิ้วขมวดแบบนี้ บางคนจะทำปากเหม็นแบบนี้ (ผู้วิจัยแสดงท่าทางประกอบ) เด็กๆคิดว่าจะอย่างไรอีกคะ”

หลังจากนั้นผู้วิจัยให้เด็กอีกหลายคนตอบคำถาม โดยมีผู้วิจัยช่วยบันทึกคำตอบของเด็กๆเพิ่มเติมลงในกระดาษ แล้วสรุปพร้อมกันเกี่ยวกับการแสดงอารมณ์โกรธ จากสถานการณ์ดังกล่าว สอดคล้องกับคำกล่าวของ D.C.Phillip (1995) ที่ว่า ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ (creative learner) กล่าวคือ ความรู้และความเข้าใจสามารถสร้างขึ้นได้สร้างใหม่ได้ นักการศึกษาเชื่อว่า ผู้เรียนจำเป็นต้องสร้างองค์ความรู้สำหรับตนเอง การเป็นแต่เพียงผู้ลงมือปฏิบัติจริงอย่างเดียวนั้นถือว่าไม่เพียงพอ ครูหรือผู้สอนควรให้ความช่วยเหลือ แนะนำให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ขั้นที่ 2 การฟังนิทานที่มีปัญหาขัดแย้ง และการแก้ไขปัญหาขัดแย้งในนิทานตามความรู้สึกของเด็กวัยอนุบาล

การสอนในขั้นนี้ผู้วิจัยได้เล่านิทานให้เด็กฟัง โดยเลือกนิทานที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับปัญหาขัดแย้งทางอารมณ์ ในด้านอารมณ์โกรธ กลัว เศร้าและสนุกสนานร่าเริง เมื่อผู้วิจัยเล่านิทานจบแล้ว ผู้วิจัยได้กระตุ้นชักชวนให้เด็กช่วยกันคิดเกี่ยวกับปัญหาขัดแย้งทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นในนิทาน อารมณ์ของตัวละคร รวมไปถึงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการหาวิธีการแก้ปัญหาขัดแย้งทางอารมณ์ โดยผู้วิจัยได้ใช้คำถามปลายเปิดถามความคิดเห็นของเด็กทุกคนในห้องเรียน จากนั้นเด็กจะได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยเด็กจะได้พูดทีละคน การพูดแสดงความคิดเห็นทีละคนของเด็กในช่วงเวลานี้ จะเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กฝึกคิดทบทวนอย่างมีเหตุผล ได้เรียนรู้การรอคอย ได้เรียนรู้การปฏิบัติตามกฎของห้องเรียน ช่วยให้เด็กเข้าใจความคิดและความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญของผู้ที่มีความรอบรู้ทางอารมณ์ เช่น ในสถานการณ์ การเล่านิทานเรื่อง “เค้าโมงหลบมุม” ซึ่งเป็นนิทานเกี่ยวกับอารมณ์เศร้า

ผู้วิจัย : “จากนิทานที่ครูเล่า เกิดอะไรขึ้นบ้างคะ”

มีมี : “นกฮูก เค้ารู้สึกเศร้าค่ะ” (ในขณะที่นั้นมีเสียงเด็กคนอื่นๆพูดตามน้องมีมี)

ผู้วิจัย : “แล้วเด็กๆรู้ได้อย่างไรคะว่า นกฮูกที่ชื่อเค้าโมง รู้สึกเศร้า เกิดอะไรขึ้นคะ”

กันต์ : “เค้าหนีออกจากบ้าน เค้าเหงาไม่มีเพื่อนเล่น”

ผู้วิจัย : “เวลาที่เค้าโมงเหงา รู้สึกเศร้าที่ไม่มีเพื่อนเล่น เด็กๆดูภาพซิคะว่าเค้าโมงมีสีหน้าและท่าทางอย่างไร”

ทิมมี : “เค้าทำไหล่แบบนี้ ตาเค้าเศร้าด้วยแหละครู เค้าคงคิดถึงแม่”

ผู้วิจัย : “เด็กๆจะช่วยเค้าโมงยังไงดีคะ”

อายุ : “ไปเล่นกับเค้าสิ”

ต้อง : “ไม่ใช่ ต้องบอกให้เค้ากลับบ้าน ที่บ้านมีพอกับแม่ เค้าจะได้ไม่เหงา ไม่ตีนะหนีออกจากบ้าน เดี่ยวโดนจับ”

ผู้วิจัย : “ใครมีความคิดต่างจากต้อง และอายุบ้างคะ” (หลังจากนั้นมีเด็กอีกหลายคน แสดงความคิดเห็นของตน ผู้วิจัยได้บันทึกคำตอบลงในกระดาษ และช่วยกันสรุปคำตอบที่เหมือนกัน จัดกลุ่มไว้ด้วยกัน และคัดเลือกคำตอบที่ดีที่สุดโดยการลงคะแนนเสียง)

ในการแสดงความคิดเห็นของเด็กนั้น เนื่องจากเด็กยังไม่คุ้นเคยกับวิธีการพูดที่ต้อง แสดงความคิดเห็น ดังนั้นครูจึงมีบทบาทสำคัญในการพูดกระตุ้นและการใช้คำถามเพื่อถามเด็ก ให้มาก การใช้คำถามปลายเปิดเป็นวิธีที่ดีอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้เด็กได้คิด หลังจากที่ได้ แสดงความคิดเห็นแล้วครูต้องพูดทวนคำตอบของการแสดงความคิดเห็นของเด็กเพื่อเป็น การยอมรับและเคารพในความคิดของเด็ก รวมทั้งช่วยเด็กสรุปคำตอบและหาวิธีที่ดีที่สุดเพื่อแสดง ถึงการยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่น และรู้จักการคิดเพื่อนำมาปฏิบัติ

ขั้นที่ 3 ครูกำหนดปัญหาขัดแย้งให้เด็กวัยอนุบาล จากนั้นให้เด็กเลือกปัญหาและ ช่วยกันแก้ไขปัญหาขัดแย้งนั้น

สำหรับการสอนในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้เสนอปัญหาขัดแย้งทางอารมณ์ต่างๆเป็น สถานการณ์สั้นๆให้เด็กได้ดู จากนั้นให้เด็กร่วมกันลงคะแนนเสียงเลือกปัญหาขัดแย้งทางอารมณ์ ออกมา 1 ปัญหา โดยเลือกจากปัญหาที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยได้สอบถามเหตุผล ของการเลือกปัญหานั้นด้วย เด็กส่วนมากมักเลือกปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อย และคำตอบของการแก้ไข ปัญหาทางอารมณ์นั้นมักเป็นคำตอบที่เหมือนกัน และมีคำอธิบายของคำตอบบางส่วนคล้ายกับ คำพูดของผู้ใหญ่ เช่น น้องต้องพูดว่า “คนโบราณเชื่อกันว่าไม่มีผี” น้องนิพนพูดว่า “เล่นกันแรงๆแล้ว หกล้มจะเจ็บนะ” น้องเป็บพูดว่า “เดี๋ยวจะโดนครูดุ” น้องทิมมีพูดว่า “เดินไปที่มืดๆระวังจะมีผี” ซึ่งผู้วิจัยพบว่า คำพูดที่เด็กใช้โดยส่วนมากมักจะเป็นคำพูดของครูหรือผู้ปกครองที่ใช้ในการสอน เด็กห้ามไม่ให้ทำสิ่งที่อยู่นอกเหนือกฎเกณฑ์ที่ตั้งเอาไว้ สอดคล้องกับทัศนะของ Piaget (1965 อ้างถึงใน อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร, 2544) ซึ่งกล่าวว่า ความสัมพันธ์ของเด็กเล็กที่มีต่อผู้ใหญ่จะเป็น ประเภท การถูกควบคุมโดยบุคคลอื่น (heteronomous) เสียส่วนใหญ่ กล่าวคือ เมื่อถึงเหตุผลใน เรื่องสุขภาพและความปลอดภัย ประกอบกับเหตุผลที่มีต้นตอมาจากแรงกดดันทั้งทางปฏิบัติและ ทางจิตใจ ที่เกิดขึ้นในตัวผู้ใหญ่ ผู้ปกครองและครูจำเป็นต้องควบคุมเด็กดังที่แสดงออกมาให้เห็น ภายนอกนารูปแบบด้วยกัน เด็กจะถูกบังคับให้ยอมจำนนต่อกฎเกณฑ์ทั้งหมด ซึ่งมีเหตุผล หลายประการที่เด็กเข้าใจยาก เมื่อถูกควบคุมอย่างต่อเนื่องอาศัยค่านิยม ความเชื่อ และความคิด

ของผู้อื่น เด็กจะหัดตนให้ยอมจำนน ขาดความกระตือรือร้นที่จะตั้งคำถาม คิดวิเคราะห์หรือ ตรวจสอบความผิดของตน อีกทั้งไม่ประติดประต่อปรับแต่งให้รู้เหตุรู้ผลว่าทำไมต้องปฏิบัติตามกฎเหล่านั้น

ขั้นที่ 4 การเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาขัดแย้งในชีวิตประจำวัน และวิธีการแก้ไขปัญหาขัดแย้งตามความคิดเห็นของสมาชิกภายในกลุ่ม

การจัดการเรียนการสอนในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้ให้เด็กวาดภาพที่เกี่ยวข้องกับปัญหาขัดแย้งทางอารมณ์ต่างๆ แล้วช่วยกันจัดกลุ่มปัญหาที่เหมือนกัน หลังจากนั้นคัดเลือกปัญหาขัดแย้งทางอารมณ์ 1 ปัญหา โดยการลงคะแนนเสียง ผู้วิจัยเสนอแนะให้แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยเพื่อที่จะได้ช่วยกันคิดหาวิธีแก้ไขได้เร็วขึ้น เช่น

นิว : “เวลาที่เราโกรธ เพราะเพื่อนแกล้ง เราจะเดินหนี”

บีท : “ถ้าเพื่อนแกล้งเรา เราจะแก้แค้นคืน”

จากคำตอบของน้องบีท ทำให้ผู้วิจัยต้องเพิ่มการแสดงความคิดเห็นอีกหัวข้อหนึ่ง โดยการถามคำถามว่า “เวลาที่เรา.....จะเกิดอะไรขึ้น ถ้าเรา.....” ผู้วิจัยได้ใช้คำถามนี้ถามน้องบีท

ผู้วิจัย : “น้องบีทคะ เวลาที่เราโดนเพื่อนแกล้ง น้องบีทจะแก้แค้นเพื่อนยังไงคะ”

บีท : “ถ้าโยนของเล่นใส่เพื่อน ก็จะโยนใส่คืนบ้าง ถ้าโดนตีจะตีคืน”

ผู้วิจัย : “แล้วจะเกิดอะไรขึ้นกับเพื่อน ถ้าเราตีเพื่อนคะ”

บีท : “เค้าร้องไห้ รู้สึกเจ็บ”

ผู้วิจัย : “ถ้าบีทโดนแบบนี้บ้าง บีทจะรู้สึกอย่างไรคะ เรามีวิธีอื่นที่จะทำให้เพื่อนรู้ว่าเราโกรธ หรือไม่พอใจ โดยที่ไม่ทำให้เพื่อนเจ็บไหมคะ”

เดิร์ด : “บีทนับหนึ่งถึงสิบสิ แบบในหนังสือที่ครูเอามาให้ดูก็ได้ หรือไม่ก็บอกเค้าไปเลยว่ เราโกรธ ถ้ายังยุ่งอีก เป็นเดิร์ดก็จะวิ่งหนี”

หลังจากนั้น เด็กอีกหลายคนได้ร่วมกันหาวิธีแก้ไขปัญหาขัดแย้งทางอารมณ์โดยผู้วิจัยได้บันทึกคำตอบของเด็กบนกระดาน ซึ่งผู้วิจัยพบว่า คำตอบของเด็กมีความหลากหลายมากขึ้น และเด็กสนใจกระตือรือร้นที่จะหาวิธีการแก้ไขปัญหาขัดแย้งนั้น รวมไปถึงลักษณะของภาพวาดที่แสดงปัญหาขัดแย้งนั้นสามารถสื่อสารให้เห็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้มากขึ้นด้วย ดังที่อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2544) กล่าวว่า ทางเลือกที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง ให้ประโยชน์บางอย่างในการอภิปรายได้เช่นกัน เนื่องจากเรื่องนี้ไม่ได้ถูกสมมุติขึ้น เด็กจึงรู้สึกคุ้นเคยมากกับสถานการณ์เหล่านั้น ตัวละครในหัวข้อเรื่องที่น่ามาอภิปราย ก็คือ ตัวเพื่อนฝูงและเพื่อนร่วมชั้น

และสถานการณ์ในเรื่องมักเกี่ยวข้องกับชีวิตในชั้นเรียน ทำให้เด็กได้รู้สึกอย่างจริงจังต่อสิ่งที่เกิดขึ้น เด็กยังเข้าใจถึงผลที่เกิดขึ้นตามมาและทำการประเมินผลได้ง่ายขึ้น

ขั้นที่ 5 การสรุปข้อตกลงเกี่ยวกับหลักการในการปฏิบัติเมื่อเกิดความขัดแย้งทางอารมณ์

การสอนในลำดับขั้นตอน 4 ขั้นตอนดังที่กล่าวมาข้างต้น กิจกรรมต่างๆเป็นเหมือนการป้อนข้อมูลให้กับเด็ก โดยที่เด็กได้รับการฝึกกระบวนการคิด จินตนาการ การคิดหา เหตุผล รวมไปถึงการฝึกการยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่น และการปฏิบัติตามกฎของกลุ่ม ในลำดับขั้นตอนที่ 5 นี้ เด็กต้องสรุปความรู้ที่ได้เป็นองค์ความรู้ของตน โดยมีครูเป็นผู้ช่วยกระตุ้นด้วยการใช้คำถามต่างๆ เพื่อหาแนวทางในการสรุปข้อตกลงเกี่ยวกับหลักการในการปฏิบัติเมื่อเกิดความขัดแย้ง จากการทดลองพบว่า เด็กแต่ละคนต่างมีความคิดเห็นของตน เด็กบางคนสามารถยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนได้ เด็กบางคนยังไม่ยอมรับข้อสรุปของกลุ่ม ผู้วิจัยให้เด็กที่เกิดความขัดแย้งนั้น พูดถึงความคิดพร้อมเหตุผลของตน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้พูดให้เด็กพิจารณาถึงการอยู่ร่วมกันในห้องเรียน รู้จักฟังเหตุผลของผู้อื่น ทั้งนี้ลักษณะของการใช้คำพูดต้องไม่ใช้การตีตราว่าความคิดเห็นของเด็กเป็นความคิดที่ผิด เพียงแต่ต้องชี้ให้เด็กเห็นว่า หากเราทำตามข้อตกลงที่กลุ่มได้ร่วมกันสรุปออกมา แล้วจะทำให้เกิดผลอันดีแก่สมาชิกที่อยู่ร่วมกันในกลุ่ม รวมไปถึงบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในกลุ่มมากกว่าวิธีอื่น ซึ่ง อูซา สุธิสาศร(2542) กล่าวว่า การรับฟังเด็กอย่างเห็นอกเห็นใจ ยอมรับความรู้สึกที่เกิดขึ้นของเด็ก ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ผิดที่เด็กจะรู้สึกเช่นนั้น ฟังด้วยการรวบรวมข้อมูล ใช้จินตนาการและมุมมองของเขา สะท้อนคำพูดและความรู้สึกของเขา สสำรวจขั้นตอนที่จะแก้ไขปัญหานั้นให้เด็กได้เข้าใจว่า ความรู้สึกทุกความรู้สึกเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ แต่ไม่ใช่พฤติกรรมทุกพฤติกรรมจะเป็นที่ยอมรับ หน้าที่ของผู้ใหญ่คือ การชี้แนะขอบเขตของพฤติกรรมที่เหมาะสมให้กับเขา หรือวิธีการแสดงออกที่ดีกว่านั่นเอง

ขั้นสรุป ครูพูดทบทวน คำตอบของการแสดงความคิดเห็นของเด็กแต่ละคน และแนะแนวทางเพื่อให้ได้ข้อสรุปอย่างเป็นเอกฉันท์ โดยครูแสดงความเป็นมิตรให้เด็กเกิดความไว้วางใจ เช่น การใช้คำพูดอย่างสุภาพนุ่มนวล ให้เด็กได้เสนอความคิดเห็นครบทุกคน ในขั้นนี้ผู้วิจัยจะใช้คำถามในการถามเด็กเพื่อให้เด็กได้สรุปความรู้จากการทำกิจกรรมร่วมกันมาเป็นความรู้ของตน เช่น การใช้คำถามว่า “สรุปแล้วเด็กๆคิดว่าถ้าเราเกิดปัญหาแบบนี้เองตาม เราควรเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาวางไรจึงจะดีที่สุด” หากเด็กคนใดไม่สามารถสรุปข้อคิดเห็นได้ ผู้วิจัยจะใช้คำถามหรือคำแนะนำให้เด็กนึกย้อนกลับไปถึงกิจกรรมที่ทำร่วมกัน เช่น “ถ้าเด็กๆตอบไม่ได้ให้นึกถึงการลงคะแนนเสียงในกลุ่ม เลือกข้อที่มีคะแนนเสียงมากที่สุด”

2. บทบาทของครูในการส่งเสริมบรรยากาศในห้องเรียนตามแนวคิด คอนสตรัคติวิสต์

แผนการจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาขัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อส่งเสริมความรอบรู้ทางอารมณ์ในเด็กวัยอนุบาล ให้ความสำคัญอย่างมากกับบทบาทครู เนื่องจากเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นรูปแบบการสอน ความเชื่อ แนวคิด หลักการ และเป้าหมายของการจัดประสบการณ์ในการพัฒนาเด็กที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งลักษณะการปฏิสัมพันธ์ของครูกับเด็ก กลุ่มสังคมของเด็ก ตลอดจนรูปแบบของการศึกษา มีผลกระทบต่อพัฒนาการทางสมอง ความใส่ใจและกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก (อุสา สุทธิสาคร, 2543) การแก้ไขปัญหาขัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมความรอบรู้ทางอารมณ์ สามารถพัฒนาเด็กในด้านมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น (interpersonal) และด้านความเข้าใจตนเอง (intrapersonal) โดยการแก้ไขปัญหาขัดแย้งภายในตนเอง (intraindividual) และปัญหาขัดแย้งระหว่างบุคคล (interindividual) ในการจัดการเรียนการสอน ครูต้องเรียนรู้ที่จะฝึกการแสดงออกทางภาษา ท่าทาง สีหน้าและน้ำเสียงให้มีความสงบ เมื่อต้องเผชิญหน้ากับเด็กในการแก้ไขปัญหาคัดแย้ง รวมทั้งหลีกเลี่ยงการลงโทษและการให้แรงผลักดันกับเด็ก ครูต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้เด็กคิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง จากการศึกษาวิจัยของ Devries และ Zan (1994) พบว่าเด็กที่อยู่ในห้องเรียนที่มีการจัดบรรยากาศทางสังคมในห้องเรียนตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา สามารถแสดงทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (interpersonal) ในการแก้ปัญหาขัดแย้งของตนได้ดีกว่ากลุ่มที่มีการจัดบรรยากาศห้องเรียนที่เคร่งกระเปียบวินัยและแบบควบคุม

การทดลองใช้แผนการจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาขัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เพื่อส่งเสริมความรอบรู้ทางอารมณ์ในเด็กวัยอนุบาล ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นบทบาทครูตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับการส่งเสริมความรอบรู้ทางอารมณ์พบว่า สามารถทำให้การดำเนินการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังจะยกตัวอย่างได้ดังนี้

2.1 การใช้คำถามของครู เด็กยังไม่คุ้นเคยกับการตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็น ทั้งในเรื่องการอธิบายลักษณะของการแสดงสีหน้า ท่าทางของอารมณ์ รวมไปถึงการแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับอารมณ์ต่างๆ การแสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่เป็นแบบตอบตามเพื่อน ซึ่งผู้วิจัยต้องใช้คำถามในการถามเด็กอย่างมากโดยเริ่มต้นที่คำถามที่เด็กเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน หลังจากนั้นจึงเริ่มถามคำถามที่ซับซ้อนขึ้น เด็กต้องใช้ความคิด จินตนาการและเหตุผลประกอบในการตอบคำถาม เช่น หลังจากที่ดูวิดีโอทัศน์เป็นสถานการณ์สั้นๆเกี่ยวกับการแสดงอารมณ์แล้ว ผู้วิจัยได้ถามเด็กเกี่ยวกับการแสดงอารมณ์ของตัวเอง

ผู้วิจัย : “เด็กๆ คิดว่าสโนว์ไวท์กำลังรู้สึกอย่างไร”

มีมี่ : “รู้สึก สนุก ร่าเริง แจ่มใส”

ผู้วิจัย : “เด็กๆ ทราบได้อย่างไรคะ สังเกตจากอะไร”

กันต์ : “เค้ายิ้ม เต็มร่า แล้วก็หัวเราะ”

จูเนียร์ : “สโนว์ไวท์กวาดบ้าน ซักผ้า”

ผู้วิจัย : “แล้วถ้าสโนว์ไวท์หันหลังกวาดบ้าน จูเนียร์จะรู้รีเปล่าคะว่าเค้ารู้สึกอย่างไร”

จูเนียร์ : “ไม่รู้”

ผู้วิจัย : “ถ้าเราอยากรู้ว่าคุณอื่น ๆ รู้สึกอย่างไร หรืออยู่ในอารมณ์ไหนเราต้องสังเกตจากอะไรคะ”

นีนา : “ดูที่หน้าของเค้าคะ”

สถานการณ์ดังกล่าว เด็กๆ จะได้รับความรู้เพิ่มเติมในการที่จะสังเกตลักษณะของการแสดงอารมณ์ที่สามารถสังเกตได้จากสีหน้า และท่าทาง รวมไปถึงการบอกลักษณะของการแสดงอารมณ์ต่างๆ ได้ สอดคล้องกับ Brooks และ Brooks (1999 อ้างถึงใน นภเนตร ธรรมบวร, 2544) ได้กล่าวว่า ครูตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์มีความเชื่อว่า ความเข้าใจเกิดจากการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การเรียนรู้เกิดขึ้นได้เมื่อเด็กได้พูดคุย ถามคำถาม และสังเกตร่วมกัน

2.2 ความรับผิดชอบที่ทุกคนในชั้นเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การชักชวนให้เด็ก ร่วมกันวางแผนและร่วมตัดสินใจนั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการจัดการเรียนการสอน ให้เด็กๆ ได้รับรู้และร่วมกันหาวิธีแก้ไข เช่น ในการตอบคำถาม “ทำอย่างไรเราจึงจะสามารถตอบได้ทุกคน และไม่แย่งกันตอบ” เด็กๆ เสนอแนะให้ยกมือ หรือจับฉลาก หลังจากนั้น จึงมีการลงคะแนนเสียงโดยการยกมือ ผลที่ได้คือการเลือกวิธีจับฉลาก ผู้วิจัยพบว่า เด็กเลือกวิธีนี้ เพราะเป็นวิธีที่ไม่ค่อยใช้ในห้องเรียน และเด็กๆ รู้สึกตื่นเต้นเมื่อต้องรอดูว่าผู้วิจัยจะจับได้ชื่อของใคร อีกทั้งวิธีการนี้ยังส่งเสริมให้เด็กตั้งใจฟังสิ่งที่ผู้วิจัยนำเสนอ และสนใจการตอบคำถามของเพื่อนๆ จากสถานการณ์ข้างต้นสอดคล้องกับ อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2544) ซึ่งกล่าวว่า การให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ เป็นวิธีหนึ่งที่ครูตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์สามารถลดการใช้กฎบังคับจากภายนอก และส่งเสริมให้เกิดการเข้าใจในกฎเกณฑ์ด้วยตนเอง เด็กได้รับกำลังใจจากครูให้อภิปรายถึงเหตุผลที่พวกเขาเสนอแนะกฎเหล่านั้น ครูยอมรับความคิดเห็นและคำพูดของเด็กปลูกฝังทัศนคติที่ว่าเราสามารถเปลี่ยนกฎเกณฑ์นั้นได้ และเน้นว่าครูก็เป็นคนหนึ่งที่ต้องปฏิบัติตามกฎเหล่านั้น

2.3 การแก้ไขปัญหาคัดแย้ง เมื่อเด็กเริ่มคุ้นเคยกับคำถาม เด็กสามารถแสดงความคิดเห็นได้มากขึ้น รวมทั้งเริ่มใช้คำถามถามผู้วิจัย บางครั้งเด็กเกิดความขัดแย้งในขณะที่ตอบคำถามซึ่งเด็กส่วนใหญ่มีความคิดเห็นของตนเองและเชื่อมั่นในความคิดของตนอย่างมาก มีเด็กบางคนพูดโน้มน้าวเพื่อนด้วยการใช้คำพูดอธิบายเหตุผลเพื่อให้เพื่อนเห็นด้วยกับความคิดของตน ผู้วิจัยต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น และช่วยแนะแนวทางในการพูดเพื่อแสดงความคิดเห็นของเด็ก เช่น ในสถานการณ์ที่เรียนเกี่ยวกับอารมณ์กลัว ผู้วิจัยได้ถามเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดอารมณ์กลัว

ผู้วิจัย : “เมื่อไหร่ที่เด็กๆเกิดอารมณ์กลัวคะ”

พู่ : “เวลาที่เรายู่คนเดียวมีตุ๊กตากล้วยผี”(หลังจากนั้นเด็กหลายคนตอบว่า “กลัวผี กระสือ ผีหัวขาด”)

มีมี : “หนูกลัวผีอาากิโกะ”

ผู้วิจัย : “ผีอาากิโกะมีลักษณะยังไงคะ”

มีมี : “ปากแดงๆ หน้าขาวๆ” (ในขณะที่นั้นมีเด็กพูดว่า ผีญี่ปุ่นในทีวี)

ไบท์ : “คนแปลงเป็นผีตังหาก”(ไบท์ใช้เหตุผลอธิบายความคิดของมีมี)

ต๋อง : “ไม่มีผีหรอก คนโบราณเชื่อว่าไม่มีผี”(ต้องพูดพร้อมกับทำเสียงมอมมีมี)

ผู้วิจัย : “ครูก็ยังไม่เคยเจอผีนะ แต่จะแนะนำว่าเวลาที่เราจะกลัวสิ่งไหน เราควรคิดก่อนว่าควรที่จะกลัวหรือไม่ ครูว่าเด็กๆลองไปคุยกับคุณพ่อคุณแม่ หรือลองถามจากคนอื่น ๆ ดีกว่าว่าผีมีจริงหรือไม่ แล้วพรุ่งนี้เราลองมาลงคะแนนเสียงกันดีไหมคะ”

สถานการณ์นี้ สอดคล้องกับ DeVries และ Zan (1996) ที่ว่า ความขัดแย้งภายในบุคคลเป็นองค์ประกอบที่ทรงอิทธิพลมากที่สุดในการได้มาซึ่งโครงสร้างใหม่ๆของความรู้ ความขัดแย้งในตัวบุคคลจะปรากฏขึ้นในเส้นทางของการขัดแย้งระหว่างบุคคล ด้วยเหตุนี้ เราสามารถมองปัญหาขัดแย้งของเด็กเสมือนหนึ่งต้นตอของความก้าวหน้าในการพัฒนาทางสังคม จริยธรรม และสติปัญญา เมื่อเผชิญกับปัญหาขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างเด็ก ครูตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ รู้ดีว่าปัญหาขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้เป็นเรื่องของเด็ก และเชื่อในความสามารถของเด็กที่จะรู้จักแก้ไข ปัญหาขัดแย้งของพวกเขา และให้เวลามากพอที่จะยื่นมือเข้าช่วยเด็กให้ได้ข้อแก้ไขอันเป็นที่พอใจ ของคู่กรณีโดยอาศัยวิธีการช่วยให้เด็กรู้จักพูด และฟังซึ่งกันและกัน

สรุปได้ว่า จากปัจจัยที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะของแผนการจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาคัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เพื่อส่งเสริมความรอบรู้ทางอารมณ์ในเด็กวัยอนุบาล เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับการแสดงอารมณ์ต่างๆ การแก้ไขปัญหาคัดแย้ง

ทางอารมณ์ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน รวมไปถึงการสื่อสาร ด้านอารมณ์ในทิศทางที่เหมาะสมภายใต้การจัดบรรยากาศตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเพื่อศึกษาผลของการจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาขัดแย้งตามแนวคิด คอนสตรัคติวิสต์ต่อความรู้ทางอารมณ์ของเด็กวัยอนุบาล ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อการเสนองานวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำการวิจัยไปใช้

1.1 ครูและผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง ที่มีความสนใจจะนำการจัดประสบการณ์การแก้ไข ปัญหาขัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ต่อความรู้ทางอารมณ์ของเด็กวัยอนุบาล รวมทั้ง แบบทดสอบการตระหนักรู้อารมณ์ของตนและแบบทดสอบความสามารถในการสื่อสารด้าน อารมณ์ในเด็กวัยอนุบาลไปใช้ ควรศึกษาทำความเข้าใจแนวคิด หลักการ เนื้อหา แผนการ จัดกิจกรรม และการประเมินผล ให้ละเอียด เพื่อให้เกิดประสิทธิผลกับเด็กมากที่สุด

1.2 ครูผู้สอนที่นำการจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาขัดแย้งตามแนวคิด คอนสตรัคติวิสต์ต่อความรู้ทางอารมณ์ของเด็กวัยอนุบาลไปใช้ ควรศึกษาบทบาทครูตาม แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ให้ละเอียด ครูควรเป็นผู้ที่มีความอดทนสูง ใจเย็น เพราะการสอนเรื่อง ที่เกี่ยวกับอารมณ์เป็นเรื่องยาก เป็นการสอนในสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เด็กเกิดความเข้าใจ แล้วสามารถสื่อสารออกมาให้ผู้อื่นรับรู้ได้ ดังที่ Goleman (1995) กล่าวว่า การฝึกทักษะทาง อารมณ์ต้องใช้ความอดทนสูงและใจเย็น ต้องไม่ปิดกั้นการแสดงอารมณ์ด้านลบของเด็กๆ เพื่อให้ เขาได้แสดงมันออกมา และเราแนะนำพฤติกรรมที่เหมาะสมให้เขาได้ ในการฝึกทักษะทางอารมณ์ เราอาจต้องเหน็ดเหนื่อยมากขึ้น แต่ผลที่ได้คุ้มค่ากว่า นั่นคือ เราจะมีเด็กๆที่เติบโตขึ้นอย่างมี ความเข้าใจตนเอง เคารพความรู้สึกของตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเองและการยอมรับนับถือ ตนสูง สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองและแก้ปัญหาได้ มีการเรียนรู้ที่ดีสามารถสร้าง ความสัมพันธ์ และผูกมิตรกับคนอื่นได้ดีด้วย ซึ่งเด็กเหล่านี้จะเป็นผู้ปรับตัวได้ดีในสังคม และอยู่ใน สังคมนั้นๆได้อย่างเป็นปกติสุข

1.3 ครูผู้สอนสามารถนำการจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาขัดแย้งตามแนวคิด คอนสตรัคติวิสต์ต่อความรู้ทางอารมณ์ของเด็กวัยอนุบาลมาปรับใช้ภายในห้องเรียนได้ โดยจัดในชั่วโมงว่างเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือจัดมุมใดมุมหนึ่งของห้องให้เป็นมุมสงบ ให้เด็กสามารถ

เข้าไปนั่งพักเมื่อปัญหาขัดแย้งทางอารมณ์ขึ้น โดยมีครูเป็นผู้ช่วยรับฟังความรู้สึกของเด็ก ซึ่งจะ
ทำให้ครูสามารถสังเกตพฤติกรรมของเด็กได้ง่ายขึ้น และเปิดโอกาสให้ครูและเด็กได้สร้างสัมพันธ์
ที่ดีต่อกัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาขัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์
สามารถเป็นแนวทางในการศึกษาประกอบอื่นๆของความรอบรู้ทางอารมณ์เพิ่มเติมในเด็ก
วัยอนุบาล เช่น การบริหารจัดการกับอารมณ์ของตน (managing emotions) การตัดสินใจ
ส่วนบุคคล (personal decision-making) การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (empathy) ความ
สามารถในการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น (handling relationship) เนื่องจากหลักการของ
การจัดประสบการณ์การแก้ไขปัญหาขัดแย้งตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ มุ่งเน้นในด้าน
มนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น (interpersonal) และด้านความเข้าใจตนเอง (intrapersonal) โดยการ
ใช้
ปัญหาขัดแย้งภายในตนเอง (intraindividual) และปัญหาขัดแย้งระหว่างบุคคล (interindividual)

2.2 การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความรอบรู้ทางอารมณ์ในเด็กวัยอนุบาล ควรมีการนำ
หลักการ แนวคิด และทฤษฎีอื่นๆมาใช้ในการวิจัย เช่น แนวคิดพหุปัญญา (multiple
intelligences) กระบวนการกลุ่ม (group processes) เป็นต้น

2.3 การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความรอบรู้ทางอารมณ์ในผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กวัยอนุบาล
ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการอบรมเรื่องความรอบรู้ทางอารมณ์ ในครูและผู้ปกครอง
ของเด็กวัยอนุบาล ซึ่งจากงานวิจัยเกี่ยวกับผลของการฝึกทักษะทางอารมณ์ พบว่า เด็กที่พ่อแม่
ได้รับการฝึกทักษะทางอารมณ์ จะมีผลการเรียน สุขภาพกาย และสุขภาพจิตดีกว่า รวมทั้งมีความ
ก้าวร้าว และอารมณ์ด้านลบน้อยกว่า เด็กที่พ่อแม่ไม่ได้รับการฝึกทักษะทางอารมณ์
(Gottman, 1998 อ้างถึงใน อัจฉรา สุขารมณ, 2543)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย